

«ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ: ‘ΧΡΥΣΗ’ ΣΙΩΠΗ Ή ΣΙΩΠΗΡΗ ΑΝΟΧΗ;»

«Η σιωπή είναι χρυσός;»

Από μικρά παιδιά στη χώρα μου, (όπως και σε κάθε άλλη χώρα βέβαια, αλλά περισσότερο εδώ, στην Ελλάδα μας, όπου γεννήθηκε και καλλιεργήθηκε το ιδανικό της ελεύθερης κριτικής σκέψης) διδασκόμαστε από τα αποφθέγματα των προγόνων μας. Τα θεωρούμε οδηγούς σε κάθε στιγμή της ζωής μας.

Ωστόσο, αυτό το απόφθεγμα, αν και ήταν από τα πιο αγαπημένα μου, έφτασα να το «κρίνω» και να αμφισβητήσω την «καθολική» ισχύ του. Αφορμή υπήρξε το γεγονός που μου αφηγήθηκε η φίλη μου, η οποία φοιτά σε κάποιο γυμνάσιο της πόλης μου, της Χαλκίδας.

Μου είπε για κάποιο αγόρι που πρόσφατα είχε έρθει στο σχολείο της. Μαζί με τους γονείς του, πρόσφυγες από την Κένυα, είχαν νοικιάσει ένα ετοιμόρροπο παλιόσπιτο στην άκρη της πόλης μας και προσπαθούσαν να επιβιώσουν στην ανέχεια, τη φτώχεια και την απόρριψη. Από την πρώτη στιγμή που το παιδί πήγε στο σχολείο, (σημειωτέον ότι γνώριζε ελληνικά, γιατί στην πατρίδα του κάποιος Έλληνας εκεί μετανάστης του είχε διδάξει) προσπαθούσε να ενταχθεί στις παρέες με αξιοπρέπεια και σεβασμό. Ταυτόχρονα, όμως, δεχόταν και την απόρριψη. Όλα τα παιδιά δύσκολα τον πλησίαζαν, τον απέφευγαν και τον κορόιδευαν. Το χρώμα του τους προκαλούσε «αλλεργία». Όμως, το χειρότερο δεν ήταν αυτό. Μια παρέα συμμαθητών, που ήταν μάλιστα παιδιά «έγκριτων» οικογενειών της πόλης μας, συνωμότησαν. Προκάλεσαν ζημιές στο χώρο του σχολείου και κατηγορήσαν ως υπαίτιο το αγόρι αυτό. Οι καθηγητές τιμώρησαν το αγόρι, δίνοντας βάση στις μαρτυρίες των «φερέγγυων» μαθητών. Παρ’ ολ’ αυτά, εκείνο που προκάλεσε εντύπωση ήταν ότι όσοι μαθητές δεν ήξεραν την αλήθεια, αβασάνιστα έσπευσαν να τον καταδικάσουν αδιαμφισβήτητα. Όσοι πάλι ήξεραν, δε μίλησαν. Μπορεί να ήταν άδικη η κατηγορία και η τιμωρία του, όμως «γιατί να εναντιωθείς στον ισχυρό, γιατί να συμπαρασταθείς στο αδύναμο και διαφορετικό;».

Η σιωπή λοιπόν είναι χρυσός; Όχι, βέβαια. Η σιωπή είναι ανοχή. Ανοχή στην αδικία του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, που τελικά συνηγορεί σε ενοχή, σε συμμετοχή στη διάπραξη αυτών των ανοσιουργημάτων. Δηλαδή η σιωπή είναι εκδήλωση ανεύθυνου χειρισμού ενός μεγίστης σημασίας κοινωνικού προβλήματος, που είναι η ανοχή στο διαφορετικό. Αυτή η ανευθυνότητα οφείλεται στο ότι δεν έχει γίνει συναίσθηση ότι η διαφορετικότητα είναι τελικά αναφαίρετο ανθρώπινο δικαίωμα.

Μετά από το προηγούμενο περιστατικό, μαζί με τη φίλη μου αποφασίσαμε να πραγματοποιήσουμε μια μικρή έρευνα. Περιηγηθήκαμε σε γειτονιές τις Χαλκίδας και ρωτήσαμε διάφορους συμπολίτες μας πώς έχουν

αντιδράσει ως μάρτυρες περιστατικών βίαιης ή εχθρικής συμπεριφοράς ενάντια σε αλλοδαπούς.

Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας ήταν αποκαρδιωτικά. Όλοι σχεδόν, όσοι ρωτήσαμε, παραδέχτηκαν πως είχαν δει ξυλοδαρμούς αυτών, κακομεταχείρισή τους, ψυχολογικό πόλεμο, βίαιη εκμετάλλευσή τους, κατηγορίες αυτών ως «αποδιοπομπαίων τράγων» και εξιλαστήριων θυμάτων. Επίσης, πολλοί δήλωσαν ότι η εναντίωση τους στους αλλοδαπούς γινόταν όχι μόνο για το «χρώμα» τους, αλλά και για την καταγωγή και το θρήσκευμά τους. Το χειρότερο όμως ήταν ότι όλοι όσοι ρωτήθηκαν παραδέχονταν πως δεν αντέδρασαν. Μάλιστα, διαβεβαίωσαν ότι συμπόνεσαν και «λυπήθηκαν» για την «άδικη» συμπεριφορά, ωστόσο δεν τόλμησαν ευθαρσώς να τους υποστηρίξουν.

Εντύπωση προκάλεσαν τα λόγια της κυρίας Ξένιας, κατοίκου της συνοικίας Αγίας Μαρίνας, περιοχής δίπλα στην υψηλή γέφυρα της Χαλκίδας μας: «Ήταν συγκλονιστικό! Ο Σάνι, ο Πακιστανός, κοιμόταν κατάκοπος στο εγκαταλελειμμένο υπόγειο δίπλα στο σπίτι μου, καθώς όλη μέρα προσπαθούσε μάταια να βρει να κάνει ένα μεροκάματο. Του είχα δώσει λίγο φαγητό, αλλά ήταν απογοητευμένος. Όταν τον εντόπισαν οι μεθυσμένοι «πατριώτες», άρχισαν αναίτια να τον γρονθοκοπούν. Τον χτυπούσαν με τα μπουκάλια της μπύρας και αφηνιάζαν. Όλη η γειτονιά σηκώθηκε στο πόδι. Ήταν περασμένα μεσάνυχτα. Κανείς όμως δεν πήγε κοντά τους, κανείς δε φώναξε, κανείς δεν έτρεξε να βοηθήσει. Άλλοι έσβησαν τα φώτα και ξαναγύρισαν στα κρεβάτια τους: «Πάλι ο Σάνι δημιουργούσε προβλήματα!». Άλλοι αδιάφορα συνέχισαν να βλέπουν τηλεόραση. Άλλοι πάλι έκλαιγαν στενοχωρημένοι, αλλά φοβούνταν να επέμβουν. Ίσως γίνονταν στόχος των μεθυσμένων, ίσως θεωρούνταν «φίλοι του αλλοδαπού», οπότε θα περιθωριοποιούνταν κι αυτοί. Τελικά, μια τυχαία περίπολος αστυνομικού έληξε το συμβάν, χωρίς όμως να ενδιαφερθεί κανείς, για να μεταφερθεί ο τραυματισμένος άνθρωπος στο νοσοκομείο, ή οι άλλοι στη φυλακή!».

Όλα αυτά που διαπιστώσαμε δείχνουν ολοφάνερα πόσο σαν κοινωνία απέχουμε από όσα μας δίδαξαν οι προγονοί μας. Γι' αυτούς ο ξένος ήταν περιπλανώμενος, δύστυχος, ένας καλοδεχούμενος άνθρωπος, που οφείλαμε να τον αγκαλιάσουμε, να τον περιθάψουμε. Δεν ήταν παρίας, άξιος να ταπεινωθεί, να εξευτελιστεί. Η ύβρη και η νέμεση, η τιμωρία του Δία, ακολουθούσε αυτόν που δεν σεβάστηκε τον ξένο. Τέτοια στάση αποδείκνυε υψηλό επίπεδο πολιτισμού, ανθρωπισμού και δημοκρατίας. Τέτοια στάση εκφράστηκε από τον ποιητή Όμηρο μέσα από τα λόγια της Ναυσικάς, όταν περιέθαλψε το ναυαγό Οδυσσέα. Τέτοια στάση εκφράστηκε από το Θουκυδίδη, όταν στον «Επιτάφιό» του εξήρε τη φιλοξενία, που πάντα παρείχε η Αθήνα προς τους ξένους.

Είναι όμως, αναρωτιέμαι, η στάση των νέων σήμερα ίδια; Είναι σύμφωνη με αυτήν που δίδαξαν οι πρόγονοι; Υπάρχει αγάπη, αποδοχή, σεβασμός, συμπαράσταση απέναντι στον ξένο, στον αλλοδαπό, στον κατατρεγμένο πρόσφυγα, στον οικονομικό μετανάστη που προστρέχει στην πατρίδα μας; Υπάρχει διαμαρτυρία, όταν καταπατώνται τα δικαιώματά του ως Ανθρώπου;

Οι περισσότεροι νέοι νομίζω πως κατανοούν το πρόβλημα και τη δυσκολία. Όμως είτε αδιαφορούν, όταν βλέπουν τους αλλοδαπούς να τυγχάνουν κακής μεταχείρισης, είτε συνηγορούν να ενταχθούν οι ίδιοι οι νέοι σε ομάδες κακοποίησης. Άλλοι πάλι είναι εντελώς ανίδεοι ή σωπαίνουν, αν και βλέπουν, αν και ξέρουν.

Δεν είναι ασφαλώς πρώτη στη ευθύνη που πρέπει να επιρριφθεί στους νέους. Άπειροι, επιπόλαιοι, χωρίς αποκρυσταλλωμένη κριτική σκέψη, με ρευστά πιστεύω, με βασικότατη αναγκαιότητα την ένταξή τους σε κοινωνικές ομάδες, αποζητούν πρότυπα μέσα σε δύσκολες σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες. Απ' τη μία η οικονομική κρίση που μαστίζει ανηλεώς τη χώρα μας, απ' την άλλη η ανεργία, που είναι αποτέλεσμα της κρίσης, σε συνδυασμό με μία παιδεία που υπολειτουργεί (χρησιμοθηρία, κρίση ανθρωπιστικών ιδανικών, σύγχυση στόχων και προσανατολισμών) χειραγωγούν τους νέους σε ανάλογη σύγχυση.

Παράλληλα, η παγκοσμιοποίηση της οικονομικής κρίσης, η δυσκολία του οικονομικού συστήματος να συνεχίσει την πορεία του με του ρυθμούς της υπερπαραγωγής και υπερκατανάλωσης, που οδήγησαν σε παγκόσμια ενεργειακή και οικολογική υποβάθμιση, η θέσπιση της επιστημονικοτεχνικής προόδου ως πανάκειας, δημιούργησαν «πρωτόγονες» ανακατατάξεις και αναδιαρθρώσεις. Η φτώχεια, η κατάρρευση καθεστώτων, οι πόλεμοι, επέφεραν μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών.

Η ξαφνική αυτή κατάσταση δε συνοδεύτηκε με την ανάλογη προσαρμογή όλων στις νέες εξελίξεις. Αντί, μάλιστα, να κατανοήσουμε ότι το πρόβλημα δημιουργήθηκε από ένα οικονομικό σύστημα που απέτυχε, φτάσαμε να κατηγορούμε ως υπαίτιους τα θύματα, δηλαδή αυτούς που βίαια εκπατρίστηκαν ακούσια. Έτσι, η στάση των νέων κινήθηκε ανάμεσα στο μίσος, στη μισαλλοδοξία, ή στην αδιαφορία.

Βασικότατη όμως είναι η ευθύνη όλων μας σ' αυτή τη χώρα. Αρχικά, μία πολιτική ηγεσία, που χρόνια κώφευε ή αδιαφορούσε, χωρίς να λαμβάνει ουσιαστικά μέτρα για την περίθαλψη των κατατρεγμένων αλλοδαπών ή δεν παρείχε σ' αυτούς ό,τι δικαιούνταν. Απ' την άλλη, κάποιοι χρησιμοποιούσαν τους πρόσφυγες για να εξοικονομήσουν κέρδος στην εργασία τους. Επιπλέον, ο ρατσιστικός προπαγανδιστικός λόγος παρέσυρε και μεσσιανικά πρότυπα εναντίον των αλλοδαπών.

Γενικά, μία δημοκρατική κοινωνία υπολείτουργησε και υπολείτουργεί. Παθητικοποιημένοι οι πολίτες, χωρίς κριτική σκέψη, υποχείρια σε μηχανισμούς εξανδραποδισμού, είτε έμαθαν να υπακούουν πειθήνια σε πρότυπα προβαλλόμενα από τα ΜΜΕ, είτε στράφηκαν εναντίον ανθρώπων στερεοτυπικά, με την προπαγάνδα. Επομένως, η στάση ανοχής και αδιαφορίας απέναντι στα φαινόμενα κακοποίησης αλλοδαπών, βαραίνει όλους μας σαν σύνολο.

Η αλλαγή της κατάστασης απαιτεί αλλαγή του τρόπου ζωής μας. Επιβάλλεται η υιοθέτηση του μέτρου και της ιδέας ότι όλοι είμαστε ίσοι. Προκρίνεται η ενίσχυση στους θεσμούς παιδείας, ώστε πρωτίστως οι νέοι να διδάσκονται ανθρωπιστικές αξίες, όπως ο σεβασμός στο διαφορετικό. Ανάλογες ομιλίες από πνευματικούς ανθρώπους, που θα ασκήσουν ενεργά τον αφυπνιστικό, συμβουλευτικό, διδακτικό, καθοδηγητικό ρόλο προτύπου, ώστε να προβληματίσουν τους ανθρώπους για το κοινωνικό αυτό φαινόμενο, είναι λύσεις με καίριο αποτέλεσμα. Η κατάλληλη εκπαίδευση των δασκάλων, αλλά και η παροχή υλικού διδασκαλίας θα βοηθούσαν ώστε το σχολείο να γίνει φυτώριο καλλιέργειας της ανεκτικότητας. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να συμμετέχουμε σε συλλογικές μαζικές κινητοποιήσεις μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες, καθώς ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι δημοκρατικά κατοχυρωμένος. Επομένως, η διεκδίκησή του μέσω της δημοκρατίας εξασφαλίζει και την επιτυχή έκβασή του. Συνεπώς, είναι απαραίτητη η ενίσχυση της δημοκρατίας.

Θα ήταν επιπλέον σωστό να ενισχύαμε οικονομικά, ψυχικά, υλικά τους αλλοδαπούς, να προσφέραμε κάθε είδους βοήθειας, μοιραζόμενοι είτε από το περίσσειμα, είτε από το υστέρημά μας. Είναι καθήκον μας να αναφέρουμε τα περιστατικά βιαιοπραγιών έναντι των αλλοδαπών στους διεθνείς ανθρωπιστικούς οργανισμούς, να συμπαρατασσόμαστε σ' αυτούς, αλλά και να τους υποστηρίζουμε. Με αυτόν τον τρόπο ενεργοποιούμαστε κοινωνικά. Είμαστε υποχρεωμένοι να ενημερωνόμαστε για τις περιπτώσεις αλλοδαπών που χρειάζονται βοήθεια, χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, μέσω των οποίων και θα συνεννοούμαστε άμεσα με τους διεθνείς οργανισμούς. Είναι επιταγή να υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά των ανθρώπων αυτών και να διαμαρτυρόμαστε όταν αυτά καταπατώνται. Τέλος, οφείλουμε να υιοθετήσουμε τον ανθρωπισμό ως βασική νοοτροπία, στηριγμένη στην παραδοχή ότι ο συνάνθρωπος είναι αξία, ότι το μέλλον είναι αβέβαιο και κοινό για όλους, και ότι στις σύγχρονες συνθήκες παγκοσμιοποίησης, επιστημονικοτεχνικής ανάπτυξης και αβέβαιης οικονομικής κρίσης, μόνο ο γνήσιος συνάνθρωπος μπορεί να εγγυηθεί τη συνέχιση του ανθρώπου ως πνευματικού και όχι μαζοποιημένου όντος. Συμπερασματικά, μόνο με τον τρόπο αυτό θα φερθούμε σύστοιχοι στις αρχές της ξενίας που μας κληροδότησαν οι πρόγονοί μας. Παράλληλα, θα αποδείξουμε ότι η σιωπή είναι χρυσός μόνο όταν είναι σιωπή περισυλλογής, κριτικής δημοκρατικής σκέψης, που θα υψωθεί σε κραυγή μαζικής ανθρωπιστικής διαμαρτυρίας, για την περίσωση κάθε αλλοδαπού, που στο πρόσωπό του μπορεί να καθρεφτιστεί τελικά ο ίδιος ο εαυτός μας και να επιβεβαιωθεί η ποιότητά μας ως ανθρώπων.

Χρυσούλα Καραγκούνη

Τάξη: Γ΄ Γυμνασίου Κανήθου